

Revisionistinen kuva Woodrow Wilsonista

John A. Thompson: Woodrow Wilson, Profiles in Power. Longmans 2002 London. 288 s.

■ Yhdysvaltain presidentti Woodrow Wilson, Kansainliiton ja modernin kollektiivisen turvallisuudenperiaatteen isä, jätti perinnön, johon lähes kaikki hänen seuraajansa ovat viitanneet tavalla tai toisella omanaan. Sillä on perusteltu sekä Ronald Reaganin anti-kommunistista missiota että Jimmy Carterin kampanjoita ihmisoikeuksien puolesta, kuten myös George W. Bushin uutta taistelua demokratian leviättämiseksi arabimaailmaan. Historioitsijat ovat vuosikymmeniä pyrkineet selittämään tätä ahkerasti omissa perintöissä ja Wilsonin todellisia tarkoituksia, ja vallitsevaksi konsensusseksi on heidän parissaan tullut Woodrow Wilsonin esittäminen poliittisena profeettana, jonka itsepintainen visio rauhassa elävästä maailmasta ja moninkeskistä yhteistyötä tekevästä Yhdysvalloista oli (ja on edelleen) aikaansa edellä.

Uusin panos presidentti Woodrow Wilsonista ja uusista amerikkalaisista maailmanjärjestyksistä käytävään keskusteluun, Cambridgen yliopistossa opettavan John A. Thompsonin kirjoittama *Woodrow Wilson: Profiles in Power*,

on revisionistinen, haastava esitys, joka tarjoaa aivan uuden, historiografista konsensusta horjuttavan kuvan presidentti Wilsonista ja Kansainliiton synnystä. Samalla se valottaa koko joukkoa keskeisiä kiistakysymyksiä Yhdysvaltain modernin historian aikana. Siitä on varmasti tuleva yksi Wilson-tutkimuksen ja amerikkalaisen poliittisen historian kirjoituksen klassikoista, ja jokaisen Yhdysvaltain historiaa ja nykyistä yhteiskuntakeskustelua tutkivan tulisi ottaa se tarkasti huomioon.

Thompson haastaa vakuuttavalla tavalla kaikki tähänastiset käsitykset Woodrow Wilsonista. Tämän kirjan Wilson ei ole se tavallisesti kuvattu idealistinen reformoija, kalvinistisen uskon ohjaama itsepäinen maailmaparantaja, joka ei voinut tehdä kompromisseja vaan katsoi henkilökohtaisen poliittisen marttyyriuden paremmaksi kuin uuden maailman toivosta luopumisen. Wilson ei tässä kirjassa esittäydy myöskään sinä piilovasemistolaisena uranuurtajana tiellä globaaliin hyvinvointivaltioon, jota Wilson-tutkimuksen *grand old man* Arthur S. Link hahmotteli viimeisinä vuosinaan ja jota hänen oppilaansa Thomas J. Knock systemaattisesti kuvasi 1990-luvulla. Thompsonin esitys ei anna arvoa myöskään freudilaiselle tulkinnalle patologisesta Kristus-obsessiosta Wilsonin politiikan selittäjänä, ei myöskään niille viime aikoina laajasti omaksutuille, Bert E. Parkin ja Edwin A. Weinsteinin tutkimuksiin pohjaaville käsityksille, joiden mukaan Wilsonin politiikkaa olisivat huomatta-

vasti muokanneet hänen aivo-
verenkiertoperäiset sairauten-
sa.

Thompsonille Woodrow Wilson on ennen muuta pragmaattinen poliittinen johtaja, joka seurasi tarkkaan yleistä mielipidettä ja valikoi politiikkansa ja retoriikkansa maksimoidakseen onnistumisen mahdollisuutensa. Hän muutti käsityksiään ja politiikkasuosituksiaan useasti ja räikeästi kulloinkin vallitsevan ilmapiirin mukaan, ja muuten hän yritti ennen muuta suostuttelun ja perustelun kautta vähitään ohjailta haluamiinsa suuntiin. Missään vaiheessa ei paljon puhuttu kalvinistinen visio politiikasta uskonnon kenttänä, maailman uudistamisesta ja Jumalan valtakunnan maan päälle saattamisesta kuitenkin ollut Wilsonin yllykkeenä, sillä Thompsonin mukaan Wilsonin uskonnollisuus oli ennen muuta emotionaalista ja yksityistä, eikä se sanottavammin vaikuttanut hänen politiikkaansa. Wilsonin ideologia – sikäli kun hänellä oli sellainen – pohjasi akateemisiin tutkimuksiin johtajuuden luonteesta pluralistisessa demokratiasa, ja Wilson oli jo kauan ennen presidenttiyttään päätellyt, että johtajan oli ennen muuta kuunneltava erilaisia eturyhmiä ja sitten yritettävä kulkea piirun verran niiden kulloistenkin toiveiden ja tavoitteenasetteluiden edellä. Retoriikan oli oltava idealistista mutta kaiken muun burkelaisittain tarkoitushakuista, pragmaattista ja kustannus/hyöty -analyysiin pohjaavaa.

Progressiiviksi Wilson tuli, koska arveli tarvitsevansa progressiivien ja sosialistien

tukea, jos aikoi toiselle presidenttikaudelle. Hän uskoi vilpittömästi reformiin, mutta ei itse asiassa ollut mitenkään dogmaattinen sen yksityiskohtien suhteen. Keskitetyn byrokratian malliin Wilson päätyi, kuten Thompson korostaa, koska hän uskoi sen antavan hänelle eniten ääniä seuraavissa vaaleissa. Edes Wilsonin itsepintainen kieltäytyminen kompromissista Kansainliiton asiassa ei Thompsonin analyysin mukaan ollut merkki sen paremmin uskonnollisperäisestä fanatismista kuin sairauden aiheuttamista persoonallisuuden muutoksista.

Yhdysvallat ei päätenyt Kansainliiton jäseneksi, koska Wilson kielsi parlamentaarisia kannattajiaan tekemästä Kansainliiton perusasiakirjan hyväksymiseen vaadittua kompromissia, mutta Wilsonin päätös ja päätöksen seuraukset olivat Thompsonin mukaan tässäkin kohdin harkittuja. Hän oli Pariisin rauhankokouksessa auliisti tehnyt kompromisseja ja luopunut suuresta osasta progressiivisille kannattajilleen rakkaita hankkeita, koska hänen päätarkoituksenaan oli sitoa Euroopan johtajat edes jonkinlaiseen monenkeskiseen järjestöön. Kun suostumus oli Euroopasta saatu, oli Wilsonin pakko seistä tarkasti sen takana, jotteivät Kansainliiton kotimaiset vastustajat vain saisi Eurooppaa muuttamaan mieltään. Wilson oletti myös tosissaan, että amerikkalaisten enemmistö oli intohimoisesti Kansainliiton puolella ja että seuraavissa vaaleissa se kääntyisi joka tapauksessa hänen kannalleen. Tätä varmuutta selitti paljolti nimen-

omaan Wilsonin usko omaan suostuttelukykyyneensä, joka vuoteen 1919 asti oli lähes aina tuottanut toivoton tuloksen.

Myös Wilsonin perimmäiset tarkoitukset asettuvat uuteen valoon, jos hänen toimintaansa arvioidaan tältä pohjalta. Thompsonin mukaan Wilson ei koskaan yrittänytään luotsata Yhdysvaltoja todelliseen monenkeskiseen yhteistyöhön vaan hänen tarkoituksenaan oli luoda Kansainliitosta Yhdysvaltain politiikan jatke, jota olisivat ohjanneet amerikkalaiset poliitikot ja amerikkalaiset demokraattis-liberaaliset arvot ja joka olisi edistänyt nimenomaan Wilsonille ja Yhdysvalloille tärkeitä asioita. Wilsonin idealistiset perustelut uudelle järjestölle näyttävät tässä valossa lähinnä idealismiin lujasti luottavan amerikkalaisten enemmistön suostuttelulta, jossa pragmaattinen Wilson näki ainoan keinon irrottaa amerikkalaiset siitä isolationistisesta perinteestään, joka keskinäisriippuvaisessa maailmassa rajoitti ja uhkasi Yhdysvaltain oman edun suojelua ja edistämistä.

Kaiken kaikkiaan Thompsonin kirja on kaikista Woodrow Wilsonin elämänerroista suurin, ennakkoluulottomin ja vähiten sentimentaaliseen ihannointiin taipuva. Se on myös haastava panos keskusteluun Yhdysvaltain roolista 2000-luvun maailmassa, jossa demokratian globaalista levittämisestä on tullut uusi iskulause ja missio. Tämä demokratian levittäminen on syyskuun 11. 2001 jälkeen tapahtunut pääosin unilateralistisesti ja Yhdistyneitä Kansakuntia vieroksumalla, tuon maailman-

järjestön ideaalien ja amerikkalaismallisen demokratian yhteensopivuutta kyseenalaistamalla. Pragmaattisena poliitikkona Wilson olisi hyvinkin

voinut olla tästä samaa mieltä, sillä kuten John Thompson on nyt vakuuttavasti osoittanut, maailmanjärjestöt olivat Wilsonillekin ennen muuta

amerikkalaisten arvojen ja politiikan käsikassara, eivät todellisen monenkeskisen yhteistyön foorumi.

Markku Ruotsila